

СТРАХУВАННЯ АДВОКАТСЬКОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

*Супрун О. В.,
студентка 3 курсу юридичного факультету ДВНЗ
«Українська академія банківської справи Національного банку
України»*

Адвокатська діяльність має ризиковий характер як для самого адвоката так і для клієнта. Клієнт не може бути абсолютно впевненим, що адвокат добросовісно захищатиме його інтереси, а адвокат, у свою чергу, наражається на небезпеку пред'явлення позовів своїх клієнтів про недобросовісне виконання своїх обов'язків. У країнах Європи законодавчо було закріплено положення про страхування адвокатів для

того щоб уникнути подібних позовів. У Загальному кодексі правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства (01.10.1988 р.) закріплені норми, щодо обов'язкового страхування адвокатів. Також в багатьох країнах світу запроваджене обов'язкове страхування адвокатської діяльності, зокрема, у Франції, Росії, США та інших. Отже, страхування адвокатської відповідальності є поширеним явищем, виправданим світовою практикою, тому варто проаналізувати чинне законодавство України і з'ясувати, чи має воно перспективи реалізації в Україні.

Останніми законодавчими змінами в регулюванні діяльності адвокатів було введення в дію нового Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та Правил адвокатської етики, але, на жаль, в них не закріплено жодних вказівок щодо страхування адвокатів.

Окремі положення в чинному законодавстві можна знайти стосовно соціального страхування адвокатів. Так, в Інструкції про порядок та умови добровільного соціального страхування у Фонді соціального страхування України, затвердженої постановою Фонду соціального страхування України від 16 березня 1994 р., закріплено положення про добровільне страхування адвокатів. Відповідно до цього документу соціальне страхування на добровільній основі у Фонді соціального страхування України провадиться для громадян, які займаються підприємницькою діяльністю, заснованою на особистій власності та виключно їхній праці, а також адвокатів, які відповідно до Закону України «Про адвокатуру» мають свідоцтво на право заняття адвокатською діяльністю, та їх помічників [4]. Виходячи з даної норми можна зробити висновок, що страхуванню підлягають адвокати, які мають свідоцтво на право заняття адвокатською діяльністю. Недоліком Інструкції є відсутність посилання на те, які страхові випадки поширюється добровільне страхування адвокатів. Однак, із змісту вітчизняного законодавства про соціальне забезпечення явно випливає, що страхування відповідальності адвокатів у зв'язку з неналежним виконанням професійних обов'язків жодним чином не може бути віднесено до страхування соціального. Таким чином, єдино можливим є застосування до відносин, що розглядаються, загального страхового законодавства, зокрема, Закону «Про страхування».

У Загальному кодексі правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства закріплено, що «адвокати завжди повинні бути застраховані від пред'явлення позовів, пов'язаних з недостатньою професійною компетентністю» [1]. В українському законодавстві подібні умови відсутні.

Відповідно до Загального кодексу правил для адвокатів країн ЄС «розмір страховки визначається в розумних межах співвідносно з ризиком можливих помилок, допущених адвокатами при здійсненні професійної діяльності» [1]. Оскільки спеціальних положень з цього

приводу в українському законодавстві немає, страхова сума визначатиметься згідно з Законом «Про страхування», тобто за домовленістю між страхувальником та страховиком [3]. Саме відсутність положень про визначення страхової суми є проблемою не лише для адвокатів, а і для страхових компаній, оскільки вони не можуть чітко обрахувати суму для виплати після виникнення страхового випадку. Тому варто розробити правила, які б регулювали питання щодо визначення страхової премії при настанні страхового випадку.

Варто зазначити, що окремі спроби розробки законодавства щодо страхування адвокатів уже мали місце в Україні. Зокрема, Асоціацією правників України розроблено Концепцію страхування цивільної відповідальності правників. У документі поставлено за мету вирішення проблем щодо страхування адвокатів.

На нашу думку, в даній Концепції не доречно запропоновано просування в Україні страхування адвокатів відповідно до моделі страхування правників яка застосовується на даний час в Росії, а саме добровільного страхування. Такий підхід вбачається недоцільним, в першу чергу, через те, що російська практика себе не виправдала. В РФ, так само, як і в Україні, наявні значні проблеми зі страхуванням правників, відсутні типові договори страхування адвокатів, а кількість випадків страхового відшкодування є незначною. Сотников С. Л. зазначає, що в РФ при розгляді суперечок, пов'язаних з укладенням і виконанням зазначених договорів страхування суди займають неоднозначну позицію. Деякі суди визнають такі договори страхування недійсними, кваліфікуючи їх як удавані угоди, або кваліфікують такий договір як договір страхування підприємницького ризику, договір страхування деліктної [7]. Отже, для того щоб уникнути подібних проблем в Україні слід на законодавчому рівні закріпити типовий договір страхування адвокатів.

Аналіз зарубіжний досвіду показує, що в європейських країнах більш поширеним є обов'язкове страхування адвокатів, що створює гарантії для клієнтів. Адже, клієнт, що постраждав через несумлінне виконання обов'язків адвокатів, може звернутися до страхової компанії за відшкодування завданої шкоди. Наприклад, в Законі Франції «Про організацію професії адвоката» передбачене обов'язкове страхування його професійної цивільної відповідальності з мінімальним розміром страхової суми 2 мільйони франків на рік у розрахунку на одного адвоката [5].

У європейській практиці є багато систем страхування цивільної відповідальності, які розділяють на чотири види:

- індивідуальне страхування адвоката в приватній страховій компанії (Бразилія, Німеччина, Японія, Фінляндія, Нідерланди);

- колективне страхування, коли у відносини зі страховою компанією вступає адвокатська асоціація, яка представляє інтереси всіх своїх членів (Ізраїль, Бельгія, Данія, Швейцарія тощо);
- самострахування – здійснюється за допомогою об'єднання адвокатів в товариства спільного страхування (ЮАР, Австрія, Великобританія, Канада тощо);
- змішана система, яка являє собою поєднання декількох вищезазначених видів страхування. Наприклад, коли поряд з участю в спільці колективного страхування адвокат може додатково застрахувати свої ризики в будь-якій іншій приватній страховій компанії [6].

На нашу думку, в Україні буде доречним застосовувати практику страхування, яка діє у Франції, тобто, передбачити можливість укладення договору страхування як конкретним адвокатом, так і групою адвокатів або адвокатською організацією. Такий підхід узгоджувався б з положеннями Закону України «Про адвокатуру та адвокатські діяльність», у відповідності до яких адвокат може здійснювати свою діяльність індивідуально, так і через адвокатське об'єднання [2].

Отже, на нашу думку, до українського законодавства, зокрема до Законів України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та «Про страхування», варто внести зміни, а саме закріпити положення про обов'язкове страхування адвокатів із урахуванням зарубіжного досвіду. Також варто розробити типовий договір страхування адвокатів та правила страхування адвокатської діяльності. Такі законодавчі новели мають, з одного боку, гарантувати права клієнтів, з іншого, сприяти незалежності адвокатів через зниження ризикованості їх діяльності.

Список використаних джерел

1. Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства від 01.10.1988 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_343.
2. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 15.07.2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5076-17/paran104#n104>
3. Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>
4. Постанова Фонду соціального страхування України правління № 25 від 16.03.94 Про затвердження Порядку та умов добровільного соціального страхування громадян, які займаються підприємницькою діяльністю, заснованою на особистій власності та виключно їхній праці, і адвокатів

- [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0073-94>
5. Андрушко Н. Адвокатура Франції на сучасному етапі свого розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://naub.oa.edu.ua/2012/advokatura-frantsiji-na-suchasnomu-etapi-svoho-rozvytku/>
 6. Концепція страхування цивільної відповідальності правників розробленої Асоціацією правників України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uba.ua/ukr/concept_of_liability_insurance/
 7. Сотников С. Л. Страхования профессиональной ответственности [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sun.tsu.ru/mminfo/2010/000387069/000387069.pdf>

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри державно-правових дисциплін Державного вищого навчального закладу «Українська академія банківської справи Національного банку України», Завгородня Владислава Миколаївна.